

Kauppias Vasili Andronoff

Uhtuan linnun lahjoittaja

Paavo Ahava kertoi Karjalan Heimos-
sa Uhtuan linnun mielenkiintoisen ta-
rinan. Nyt tarina jatkuu kertomuksella
kauppias Vasili Vaarasta, joka tulevan
akateemikko Kustaa Vilkun kehotuk-
sesta lahjoitti Uhtuan linnun Kansallis-
museolle vuonna 1927.

Vienalaiset laukkukauppiassuvut pe-
rustivat 1800-luvun lopulla maakauppoja
eri puolille Suomea. Keski-Pohjanmaalle
asettuivat mm. Uhtuan Pällijeffit Ylivies-
kaan ja Nivalaan, Vuokkiniemen Rettijef-
fit ja Lipkinit Nivalan Karvoskylään. Uh-
tuan Lamminpohjan Ontrolan talosta
lähteneet Andronoffit perustivat kauppo-
ja mm. Nivalan ja Oulaisten kirkonkyläin.

Vienalaisten ilmestyminen reppukau-
pan ohella pysyviksi kauppiaksi aiheut-
ti paikkakunnilla myös huolta. Nivalas-
sa vaadittiin lehtikirjoituksissa kruunun
virkamiehiä puuttumaan asiaan ja arvel-
tiin, että "Nivala on vaarassa joutua ve-
näläisten valtaan". 1800- ja 1900-lukujen
vaihteessa Nivalassa oli kahdeksan kaup-
paa, joista kolme tai neljä oli vienalaisten
omistuksessa, joten huoli ei ollut kaupan
osalta aivan aiheeton.

Andronoffit perustivat 1890-luvulla
Nivalaan kaupan, jossa kauppiana oli
vuonna 1874 Uhtualla syntynyt Vasili An-
dronoff. Vasili oli kauppiaksi yletessään
parikymppinen uhtualaisnuorukainen,
joka lienee saanut kauppamiehen oppia
vienalaisen tavan mukaan laukkukauppi-
aan apurina. Avuksi nuorelle kauppialle
tuli Nivalasta löytynyt vaimo Sofia os. Si-
lander.

Myös Vasilin nuorempi veli Nikolai - tä-
män jutun kirjoittajan isoisä - tuli kaup-
paan apulaiseksi vuosisadan vaihteen tie-
noilla tultuaan sopivaan ikään. Kauppiaan
juoksu- eli kokkipojiksi ryhdyttiin yleensä
12-15-vuotiaina. Andronoffin veljekset
muuttivat vuonna 1918 nimensä Vaarak-
si.

Andronoffien kauppa oli Nivalan kir-
konkylässä erinomaisella kauppapaikalla
sahalle ja myllylle johtavan tien haarassa,
jossa kulkijoiden oli hyvä pistäytyä kaup-

pa-asioilla ja muutenkin. Nivala-kirjan
mukaan:

"Maakauppa merkitsi vuosisadan
vaihteessa kyläläisille enemmänkin
kuin vain puotia, josta sai ostaa välttä-
mättömät kulutustarvikkeet. Kauppa-
puoti oli ensinnäkin uutiskeskus, jo-
hon tultiin kuulemaan ja kertomaan
uusimmat tapahtumat. Kauppialle tu-
li usein myös sanomalehti, ja hän kä-
vi useammin kaupungissa kuin kylän
muut asukkaat. Kohtelias, liukaskieli-
nen ja miellyttäväkäytöksinen kauppi-
as sai puotiinsa asiakkaita jo pelkästään
omalla persoonallisuudellaan. Kaup-
paan tultiin usein sadepäivinä tarinoi-
maan tuntikausiksi. Vasili Vaaran puoti
oli tässä suhteessa pitäjäläisten suosios-
sa, ja hänen kaupassaan kerrotaan ol-
leen raahelaisia merimiehiä kertomas-
sa ruokapalkalla juttujaan asiakkaiden
viihdyttämiseksi."

Andronoffien kauppa menestyi hy-
vin Nivalassa 1900-luvun alkupuolel-
la. Vasili Andronoff osallistui paikka-
kunnalla muunkin elinkeinotoiminnan
kehittämiseen. Puhelinlinja vedettiin
Nivalaan aivan 1800-luvun lopulla.
Vuoden 1899 Telefooniluettelo Poh-
jois-Suomessa mainitsee Nivalassa kah-
deksan tilaajaa, joista yksi on kauppias
Andronoff.

Pitäjän historiikirjan mukaan Vasili
osallistui mm. liikepankin perustamiseen
paikkakunnalle vuonna 1918. Pohjolan-
Osake-Pankin ensimmäinen konttori aset-
tui vuokralle Andronoffien kauppakar-
tanon. Kauppias Andronoff mainitaan
myös sarkatampin eli sarkakankaiden va-
nutustoimintaa harjoittavan pienen teol-
isuuslaitoksen asiamiehenä.

Vasili Andronoff osallistui myös Vie-
nan karjalaisten liiton valmistelemaan
kokoukseen huhtikuussa 1906 Vaasassa,
mutta ei osallistunut sen enempiä vie-
nalaisten tuolloin virinneeseen järjestö-
toimintaan.

Andronoffien kauppakartano sijaitsi Ni-
valassa ns. Myllykujan haarassa. Talossa oli
vuokralta vuonna 1918 perustettu Pohjo-
lan-Osake-Pankin Nivalan konttori.

Andronoffien kauppa kehittyi vaurastu-
misen myötä komeaksi kauppakartanoksi.
Taloa ympäröi puutarha, johon istutettiin
eksoottisia puita ja pensaita: palsami- ja
ruhtinaanpoppeleita, sembramäntyjä,
tuomipihlajia, jalo- ja unkarinsireenejä, ju-
hannusruusuja ja spireioita. Puutarha oli
jäljellä vielä 1970-luvulla rakennusten hä-
vittyä ja tunnettiin Poppelipuistona.

Kauppatoimen menestys näkyi Nivalan
Andronoffien elintavoissa muutenkin. Va-
sili ja Sofia lähettivät ensimmäisten niva-
laisten joukossa lapsiaan opintielle pitä-
jän ulkopuolelle.

Kokkolan suomalaisessa yhteiskoulus-
sa opiskeli 1900-luvun alkupuolella muu-
tamien nivalaisten pappien, opettajien
ja kauppiaiden lapsien joukossa Maria ja
Wladimir Andronoff. Wladimir oli Paavo
Ahavan kirjoituksessaan mainitsema Kus-
taa Vilkun koulukaveri Yrjö Vaara.

Vasili Andronoff Unto Karrin romaani-
hahmoina

Andronoffin sisarusten ja Kustaa Vil-
kunan kanssa samoihin aikoihin kävi
Kokkolassa koulua opettajan poika Len-
ni Laakso. Hänessä heräsi jo kouluaikana
voimakas isänmaallinen henki, joka vei
hänet mukaan suojeluskuntatoimintaan
ja aikanaan jääkärien värväykseen.

Opettajansa, kirjailija Teuvo Pakkalan
vaikutuksesta Laaksosta kehittyi myös kir-
joittaja, joka toimi lehtimiehenä ja kirjai-
lijana Unto Karri nimellä. Lenni Laakson
vanhempien opettajaperhe asui koulura-
kennuksessa aivan Andronoffien kauppa-
kartanon vieressä.

Unto Karri otti Andronoffien kauppias-
perheen Lukinien nimellä mukaan 1932
ilmestyneeseen isänmaallishenkiseen ro-
maaniinsa Virta painaa. Kirjailijan antama
kuva kauppiaan ja hänen vaimonsa luon-
teesta ja toimintatavoista ei ole kovin po-

F-Vaara

sitiivinen, mutta ajan hengen mukainen. Näin kirjailija kuvailee kauppias Aleksi Lukinia:

"Lukin oli heidän lähin naapurinsa, musta, pippurisilmäinen mies, liukas ja ketterä, joka aina livahti käsistä. Hän oli hyväntahtoinen, nauroi nauravien mukana, muuttui äkkiä vakavaksi, milteipä hurskaaksi pitäjän pomomiesten edessä."

Karrin kertomuksessa kauppias menestyi ja vaurastui:

"Lukinin varallisuus lisääntyi aivan silmin nähden. Lapsilauma kasvoi, ja melkein joka vuosi tuotiin Venäjältä pappi suuriin kastejuhliin. Siellä oli messut ja pyhät savut, menot jos minkälaiset, joita suu ammollaan ihmeteltiin. Mutta

ei laskettu mökkiläisiä, ei pikku talolli-siakaan Lukinin sisähuoneisiin, ennen kuin mahtava pappi oli lähtenyt. Sanottiin, että silloin viina virtasi pitkälle yöhön kestäneissä juhlissa, lamput paloivat ja kynttilät loistivat joka ikkunassa. Niin oli kuin kirkko Lukinin kartano, palatsi kaikkien muiden talojen rinnalla. Ja aina vain Lukin rakensi lisää, aina vain uusia makasiineja, uusia ulkokartanoita, uusia huoneita päärakennuksen yhteyteen. Sitte tulivat maalarit, päärakennus muuttui valkeaksi, ulkokartano punaiseksi. Jo ulkopuolikin todisti, että tässä asui oikea pohatta."

Virta painaa -kirjan juonena on opettajaperheen tarinan ohella kertomus opettajaperheen ja Lukinin kauppiasperheen välisestä riidasta. Perheriidan rinnalla kulkee tarina opettajaperheen pojan ja kauppiasperheen tyttären rakkaudesta.

Rakkaustarinan taustalla lienee ollut Lenni Laakson ja Maria Andronoffin todellinen kiintymys, josta on perhetarinoita säilynyt. Perheiden välillä todellisuudessaakin vallinneen jännitteen ohella tarjosi Andronoffien "ryssäkauppiasperhe" Unto Karrille 1930-luvun poliittiseen ilmapiiriin sopivia kirjallisia aineksia.

Karrin kirja ei ole mieltä ylentävää luettavaa vienalaiskauppiaiden jälkeläisille, mutta kuvastaa sitä ilmapiiriä, jota Vienasta muuttaneet kauppiassuvut ja pakolaiset joutuivat uudessa kotimaassaan kestämaan. On täytynyt olla aika ristiriitaista kokea itsensä toisaalta heimoatteen ylevöittämän kalevalaisen kansan edustajaksi ja toisaalta joutua ryssävihan leimaamaksi puolisuomalaiseksi ja vääräuskoiseksi.

Ehkäpä jonkinlainen historian paradoksi on myös se, että suojeluskuntakirjailijan panetteleman isän poika Yrjö Vaara kelpasi Suomen armeijaan luutnanttina komppanian päälliköksi. Hän kaatui jatkosodan alussa isänsä uuden kotimaan puolesta yhdeksän vuotta myöhemmin kuin vienalaisperhettä pilkannut kirja oli ilmestynyt.

Lukinien kaupan tarina päättyy Unto Karrin kirjan mukaan 30-luvun talouslamman myötä konkurssiin ja kauppiaspariskunnan suureen kurjuuteen vanhuusvuosinaan. Ainakin näiltä osin kirjan kertoma pitää likipitään yhtä todellisuuden kanssa.

Vasili Vaara kuoli vuonna 1933 ja on haudattu veljensä Nikolain viereen Nivalan hautausmaalle.

PEKKA VAARA

Andronoffien kauppakartano sijaitsi Nivalassa ns. Myllykujan haarassa. Talossa oli vuokralla vuonna 1918 perustettu Pohjolan-Osake-Pankin Nivalan konttori.

